

של 5,000 ש"ח ר-300 שעות שירות לתועלת הציבור. ב-2001 הגיש המוקד תביעת פיצויים כנגד שוטר המג"ב. בית המשפט פסק פיצויים בסך 12,000 ש"ח לכל אחד מהנפגעים. (תיק 10637)

ג"ז, תושב העיר העתיקה בירושלים, צעד בחודש מאי 1996 לכיוון שער שכם. לאחר שחלף על-פני שלושה שוטרי מג"ב שמע קול ירי, חש כאב עז במצחו והחל לדמם. ניסיונותיו של אחד משוטרי המג"ב לעצור את הדימום לא צלחו וג"ז פונה לבית החולים הדסה, שם הוצא רסיס כדור ממצחו. לאחר ששוחרר מבית החולים והעיד בפני חוקר המחלקה לחקירות שוטרים, פנה ג"ז למוקד שעקב אחר חקירת המקרה. השוטר היורה הועמד לדין משמעתי, הורשע ונגזרו עליו קנס בסך 150 ש"ח ונזיפה חמורה. בספטמבר 1998 הגיש המוקד בשמו של ג"ז תביעת פיצויים כנגד השוטר וכנגד משטרת ישראל. בספטמבר שנה זו פסק בית המשפט פיצויים בסך 10,265 ש"ח לטובת ג"ז. (תיק 9887)

לרוב, מגוחכים. גם כאן הפנייה לערכאות לאחר ההרשעה וגזירת הדין מחייבת את המדינה ואת אלו שפעלו בשמה לשאת באחריות על מעשיהם ולעשות צדק עם הנפגע.

ח"ש והאחים מ"י, תושבי יאטה, עבדו בשנת 1994 במושב עזריה שבישראל. שוטר מג"ב, שהמושב לא היה בגזרת פעילותו, יצא עם שני פיקודיו וחבר נוסף לסלק את שלושת הפועלים מהמושב. השוטר העיר את הפועלים משנתם בדחיפות ובעיטות, סילקם מהחדר בו לנו, היכה אותם במהלך החיפוש על גופם, והמשיך להכותם לאחר שהעלה אותם על רכבו. בעמדת המג"ב אליה הובאו השלושה נמשכה ההתעללות: השוטר היכה אותם באלה ודקר שניים מהם במזרק. לאחר כשעה הוסעו השלושה למחסום הקרוב ונצטוו לשוב לכפרם. המחלקה לחקירות שוטרים המליצה להעמיד את שוטר המג"ב, חברו ואחד מפיקודיו לדין פלילי. המוקד תיאם את הגעת שלושת הנפגעים ועדיהם לדיוני בית המשפט. בסוף 1999 מצא בית המשפט את שוטר המג"ב בלבד אשם וגזר עליו עשרה חודשי מאסר על תנאי, קנס

נגישות לצדק

פעולה מלחמתית, כפי שמופיעה בתיקון לחוק, למפרע, ובכך לחסן עצמה בפני תביעות על פגיעות שהתרחשו לפני קבלת התיקון, תביעות המתבררות עדיין בפני בתי המשפט. ניסיון זה עומד בניגוד לחוק ולפסיקה, לא רק בישראל כי אם בכל שיטת משפט. בית המשפט עדיין לא פסק בעניין, אך מפסק דין שנתקבל בתיק המוקד משתמע כי החלה למפרע זו לא מתקיימת. למרות זאת מורגשת כבר באותו

בשנה האחרונה נחסם כמעט לחלוטין המוצא היחיד שנותר לפלסטינים תושבי השטחים לעשיית צדק - הגשת תביעות פיצויים בבתי המשפט הישראליים. השפעתו של האיסור הגורף על כניסת פלסטינים לישראל על הכנת תביעות אלה וניהולן, והשפעתו של התיקון לחוק התיקון בנוגע לאחריות המדינה, שהתקבל בחודש יולי, על סיכויי התביעות להיות מובאות בפני בתי המשפט, נדונו בהרחבה בדו"ח הפעילות הקודם.⁴² התיקון לחוק החל לתת את אותותיו בפניות המוקד לערכאות. המדינה ניסתה להחיל את הגדרתה המורחבת של

42. המוקד להגנת הפרט, דו"ח פעילות לתקופה ינואר-יוני 2002, עמ' 24-28.

אי מילוי אחד הפרטים, אף פרטים אותם לא יודעים הנפגעים, יכול לגרום לפסילת הטופס כולו. כמו כן נדרש כי משלוח הטופס ייעשה אך ורק בדואר רשום, עם אישור מסירה, לחטיבת תביעות וביטוח במשרד הביטחון, השוכנת בתל-אביב. מלבד העובדה כי דואר רשום ואישור מסירה אינם קיימים ביישובים הפלסטיניים כיום, הרי שהרשות אליה ממוען הטופס לא הסכימה, ככל שידוע למוקד, לפצות תושבים פלסטיניים במהלך האינתיפאדה הנוכחית. האגודה לזכויות האזרח מגבשת בשיתוף פעולה עם המוקד מסמך עמדה בנושא.

גם במקרים בהם תיקון החוק לא יכול להשפיע על מהלך הדיון בבתי המשפט, מנסה המדינה להערים קשיים על הנפגעים בבואם לבסס את טיעוניהם.

בשנת 1996, עת היה מ"ס בן שנה וארבעה חודשים, אובחן אצלו סרטן הדם. הוא טופל בהצלחה בבית החולים הדסה וכששוחרר לביתו קיבלו הוריו, תושבי בית-אולא, הוראה להבהילו לבית החולים מיד כאשר חומו יעלה, שכן הטיפול שקיבל החליש את גופו וכל זיהום עלול להביא למותו. ב-28 לספטמבר אותה שנה עלה חומו של הפעוט והוריו ניסו להביאו לבית החולים. במחסום בית גיורין עוכבו ההורים זמן ממושך, למרות תחנותיהם והצגת מסמכים רפואיים. לבסוף, הותר לאם ולתינוק לעבור אך כרבע שעה לפני הגיעם לבית החולים חדל הפעוט לנשום וכל הנסיונות להחיותו עלו בתוהו. תיק החקירה נסגר על-ידי צה"ל כשנה לאחר מכן ללא שנקטו צעדים משפטיים כנגד חיילי המחסום. באוגוסט 1999 הגיש המוקד תביעת פיצויים כנגד מדינת ישראל בגין העיכוב במחסום ומותו של מ"ס.

במסגרת ההליכים בתביעה הגיש המוקד חוות דעת של מומחית להמטולוגיה ואונקולוגיה של ילדים מאוניברסיטת ייל שבארה"ב,

פסק דין השפעתו העקיפה של התיקון לחוק: בית המשפט אמנם לא משתמש בהגדרה הכוללת של התיקון לפעולה מלחמתית, אך הוא מרחיב את הגדרתו של בית המשפט העליון מהשנה.⁴³

ב-4 לספטמבר 1990, כאשר היה ק"ע במרכז כפר מגוריו, יעבד, הבחין בגיף צבאי הנוסע מאחוריו ובשישה חיילים המתקרבים לעברו. הוא נורה בראשו בכדור מתכת מצופה גומי ואיבד את הכרתו. עת התעורר, מצא עצמו בבניין המינהל האזרחי ביעבד, שם טיפל בו איש צבא. עקב חשד לשבר בגולגולת הועבר ק"ע לבית החולים הדסה עין כרם בירושלים. למרות ידיעת צה"ל אודות האירוע, לא נערכה חקירה בעניין. ביוני 1997 הגיש המוקד בשמו של ק"ע תביעת פיצויים נגד מדינת ישראל. המדינה, בסיכומיה, טענה כי הגדרתה הרחבה של פעולה מלחמתית, כפי שהיא מופיעה בתיקון לחוק משנה זה, חלה גם על מקרה זה שהתרחש לפני 12 שנה. המוקד ביקש וקיבל אישור מבית המשפט להגיב לטענה זו, ושטח את הטענות המשפטיות כנגדה. השופט אמנם לא התייחס לטענת המדינה בפסק דינו, עובדה ממנה משתמע כי הגדרת החוק אינה חלה למפרע, אך דחה את התביעה, בין השאר, באמצעות הרחבתה של הגדרת פעולה מלחמתית מעבר לפסיקה הקיימת, באופן שאירועי ידווי אבנים באותו אזור קודם לירי הפכו את מפגש החיילים עם ק"ע לפעולה מלחמתית. (תיק 9630)

כחלק מסבך הדרישות אותן מציב התיקון לחוק בפני פלסטינים המעוניינים בהגשת תביעה בבתי המשפט בישראל, יהיה עליהם למלא ולשגר טופס מיוחד, לא יאוחר מ-60 יום ממועד האירוע בו נפגעו, הם או בני משפחתם. בטיטוט הטופס, ששפתו עברית, נדרשים הנפגעים לספק פרטי פרטים, כולל שמות עדים ומספרי תעודות הזהות שלהם.

בבקשת המוקד לאישור חוות הדעת. ועדה ממשלתית בישראל דחתה את בקשת המוקד להגיש את חוות הדעת ללא אישור. על מנת לצאת ממצב זה, בו רשות אחת לא מוכנה לנהוג על-פי הדין ורשות אחרת לא מוכנה לנהוג לפני משורת הדין, עתר המוקד לבג"ץ ב-30 לאוקטובר שנה זו. (תיק 10638)

43. שם, עמ' 24.

לפיה, אילו הובא הפעוט לבית החולים ללא דיחוי, חייו היו ניצלים. על-פי הדין החל בישראל, חוות דעת מומחה מחו"ל מחויבת באישור של נציג קונסולרי ישראלי כתנאי לקבלתה בבית המשפט. האישור מתייחס לאמינות החתימה על חוות הדעת ולדין הנוגע לאחריות הפלילית של המומחה בארצו, באם כלל דברי שקר בחוות הדעת. בקונסוליה הישראלית בניריוק לא קיים נוהל לאישור שכזה והקונסול סירב לטפל